

Utlåtande Rotel IX (Dnr KS 2019/433)

Minska stadens energianvändning

Motion av Emilia Bjuggren (S)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

I en motion till kommunfullmäktige av Emilia Bjuggren (S), framgår att staden inte kommer nå målen för energieffektiviseringar i det egna fastighetsbeståndet vid programperiodens slut baserat på stadens uppföljning av Stockholm stads miljöprogram 2016-2019 och klimatstrategi för fossilfri stad 2040.

I motionen föreslås att kommunfullmäktige beslutar:

- att samtliga bolag och förvaltningar tecknar avtal med Stockholm Exergi om klimatneutral värme
- att stadens samtliga bolag och förvaltningar som äger och förvaltar byggnader digitaliserar sin fastighetsdrift
- att kommunstyrelsen tillsätter en stadsövergripande grupp med uppdrag att ta fram åtgärder för att nå stadens mål gällande energieffektivisering.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stockholms Stadshus AB och Naturskyddsföreningen. Naturskyddsföreningen har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser att åtgärderna för att minska fjärrvärmens klimatbelastning bör ske inom Stockholm Exergi AB:s egen verksamhet. Stadsledningskontoret konstaterar vidare att staden har ett väl fungerande stadövergripande arbete med tydlig styrning och uppföljning i

kommunfullmäktiges budget och Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 om hållbar energianvändning och energieffektivisering.

Fastighetsnämnden anser att förslaget om avtal om klimatneutral värme tas emot med reservation - givet kontorets redan ansträngda ekonomiska situation skulle finansiering av fler energireducerande åtgärder vara att föredra framför avtal om klimatneutral värme.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att det för närvarande är oklart om staden lagligen kan välja att klimatkompensera för sin köpta energi på det sätt som Stockholm Exergi erbjuder och motionären föreslår.

Stockholms Stadshus AB ser att det är naturligt att bedöma motionärens förslag i arbetet med nytt miljöprogram för staden.

Mina synpunkter

Stockholms stad bedriver ett systematiskt miljö- och klimatarbete. Jag håller med stadsledningskontoret i det att vi har en bra organisation på plats i staden. Men vi ska fortsätta den utvecklingen och majoritetens förslag till budget för 2020 är ett led i det. I budgeten stärks arbetet med att minska stadens klimatpåverkan på flera olika nivåer inom staden. Viktigast för att uppnå målet om en fossilfri stad år 2040 är att vidta åtgärder för att minska våra egna utsläpp och vår energianvändning. Här finns fortfarande ett stort arbete att göra. Fastighetskontoret lyfter också i sitt remissvar att fler energireducerande åtgärder är att föredra, det håller jag med om att vi ska prioritera. Därför ser jag med tillförsikt att åtgärderna för minskad energianvändning som vi planerat kommer att ge resultat de närmaste åren. Jag ser dock att det kan finnas fördelar med att också bidra till utveckling av stadens arbete med klimatpositiv fjärrvärme då dessa tekniker kommer behöva utvecklas för att nå det framtida målet om ett klimatpositivt Stockholm. Arbetet för klimatpositiv fjärrvärme kommer behöva löpa parallellt med arbetet med utsläppsminskningar och energieffektivisering inom staden. Klimatfrågan är akut och vi måste agera systematiskt för att få bukt med den.

Bilaga

Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård, Emilia Bjuggren och Jan Valeskog (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

- Att anta motionen.
- Att därutöver anföra.

Staden har flera mål för energieffektiviseringar i sitt eget fastighetsbestånd. Inget av dessa mål nås. Inte för att energianvändningen minskar i för låg takt, utan för att energianvändningen till och med *ökar*. Utvecklingen går åt fel håll.

Finansborgarrådet skriver i ärendet att staden har en bra organisation på plats, att staden ska fortsätta den utvecklingen och att majoritetens förslag till budget för år 2020 är ett led i det. Att energianvändningen ökar visar dock att det inte görs tillräckligt och att det inte räcker att fortsätta göra samma sak. Fastighetsnämnden skriver i sitt remissyttrande att deras ansträngda ekonomiska situation är ett hinder. Den ekonomiska aspekten lyfts även av miljö- och hälsoskyddsnämnden som i sitt remissvar konstaterar att det kommer att krävas mer resurser i form av både pengar och andra resurser som t.ex. personal hos förvaltningarna och bolagen för att öka takten i arbetet med energieffektivisering. Det grönbåda budgetförslaget för år 2020 innebär därmed ett hinder för ytterligare insatser, i motsats till vad finansborgarrådet hävdar. Att behålla skattesänkningen prioriteras av de blågröna före klimatet.

Vi håller med om att kompensation av redan gjorda utsläpp inte kan vara den primära strategin för stadens klimatarbete. Klimatkompensationen – verifierad via FN – kan dock utgöra ett viktigt komplement och indirekt höja kostnaden för klimatpåverkande utsläpp. På så sätt blir det dessutom mer lönsamt med energieffektiviserande åtgärder. Ytterligare en metod för att öka lönsamheten av energieffektivisering är att använda lägre kalkylränta för energieffektiviserande renoveringar.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden tar även upp frågan om att klimatkompensationen behöver ha koppling till kommunens egen kompetens (en frågeställning som lyftes i ett PM från Sveriges Kommuner och Landsting år 2008). Det innebär att staden behöver ta fram ett eget system för klimatkompensation, vilket vi anser behöver göras snarast genom att fånga in och lagra koldioxidutsläpp från förbränning av biobränslen (BECCS) i Stockholm Exergis kraftvärmeverk som producerar el och värme.

Men vi kan inte vänta på att ett eget klimatkompensationssystem kommer på plats, mer måste göras redan nu. Till dess är det därför rimligt att göra som SISAB och köpa klimatkompenserad fjärrvärme, vilket innebär att de minskar sina utsläpp med ca 10 000 ton koldioxid per år. Resten av staden borde göra likadant utan undanflykter. Om alla stadens bolag och förvaltningar tecknade samma avtal skulle utsläppen minska med ytterligare ca 60 000 ton koldioxid per år. Detta kan enkelt göras nu.

Slutligen delar vi finansborgarrådets bild av att klimatfrågan är akut och att vi måste agera systematiskt för att få bukt med den. Samtidigt formulerar

finansborgarrådet inte ett enda systematiskt förslag, förutom att fortsätta som vanligt. Våra förslag om att på ett systematiskt sätt öka energieffektiviseringen och minska utsläppen ignoreras istället. Koppla upp och styr fastighetsdriften digitalt, klimatkompensera fjärrvärmens, tillsätt en stadsövergripande grupp som tar fram energieffektiviserande åtgärder och dessutom ger extra kraft, inspiration och styrning för arbetet inom staden.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi delar motionens ambitioner att minska stadens energianvändning och vi tycker att de konkreta förslagen är goda, med särskild tonvikt på att samtliga bolag och förvaltningar tecknar avtal med Stockholm Exergi som ligger på den mest ambitiösa nivån klimatomfattigt.

Vi har dock alla tvingats konstatera att det internationella systemet för klimatkompensation enligt FN:s regelverk har beklagligt stora brister. Vi menar därför att kolbindningen som kompenserar för fjärrvärmens utsläpp ska ske genom egna åtgärder. Därför bör stadens bolag och förvaltningar teckna avtal med Stockholm energi om minusutsläpp, vilket innebär att utsläppen kompenseras genom biokol eller BECCS.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 13 november 2019

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Katarina Luhr

Mats Larsson

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Av motionen framgår att staden inte kommer nå målen för energieffektiviseringar i det egna fastighetsbeståndet vid programperiodens slut baserat på stadens uppföljning av Stockholm stads miljöprogram 2016-2019 och klimatstrategi för fossilfri stad 2040.

I motionen föreslås att kommunfullmäktige beslutar:

- att samtliga bolag och förvaltningar tecknar avtal med Stockholm Exergi om klimatneutral värme
- att stadens samtliga bolag och förvaltningar som äger och förvaltar byggnader digitaliserar sin fastighetsdrift
- att kommunstyrelsen tillsätter en stadsövergripande grupp med uppdrag att ta fram åtgärder för att nå stadens mål gällande energieffektivisering.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stockholms Stadshus AB och Naturskyddsföreningen. Naturskyddsföreningen har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 september 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Av kommunfullmäktiges budget 2019 framgår att staden har högt ställda mål i syfte att minska stadens miljö- och klimatpåverkan. Stadens arbete med en hållbar energianvändning är prioriterat, långsiktigt och framåtsträvande där staden arbetar systematiskt för att minska energianvändningen inom samtliga verksamheter.

Stadsledningskontoret konstaterar att målet om att på totalnivå minska den sammanlagda mängden köpt energi är en stor utmaning mot bakgrund av den växande staden. Även om omfattande energieffektiviseringar har genomförts i stadens verksamheter ökar mängden köpt energi när stadens service, bostadsbestånd och infrastruktur byggs ut för att möta befolkningstillväxten.

Stockholm Exergi AB klimatkompenserar själva för cirka 50 procent av sina växthusgasutsläpp vilket kommer alla fjärrvärmekunder till del, och resterande 50

procent erbjuds kunderna att köpa i form av ytterligare klimatkompensationsåtgärder mot pristillägg. Klimatkompenseringen från Stockholm Exergi AB kostar cirka 120 kr/ton koldioxid.

Stadsledningskontoret anser att åtgärderna för att minska fjärrvärmens klimatbelastning bör ske inom Stockholm Exergi AB:s egen verksamhet. Den fossilbaserade andelen av bränslet i Stockholm Exergis anläggningar uppgår till cirka 20 procent och består av kol, olja samt plast i avfallsförbränningen. Kompensationsåtgärder bör användas när andra rimliga åtgärder är vidtagna om kompensationsåtgärderna gör skillnad och har ett långsiktigt kostnadseffektivt sätt att reducera koldioxidbelastningen.

Stadsledningskontoret instämmer i att digitalisering innebär en ökad potential för energieffektivisering och konstaterar att staden bedriver ett aktivt arbete med utvecklingen mot en digitaliserad fastighetsstyrning. Stadens fastighetsbestånd har överlag det styr- och övervakningssystem som digitaliseringen förutsätter. Cirka 80-90 procent av stadens byggnader har idag uppkopplade energisystemen med undercentraler, värme och ventilationssystem.

Stadsledningskontoret konstaterar vidare att staden har ett väl fungerande stadövergripande arbete med tydlig styrning och uppföljning i kommunfullmäktiges budget och Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 om hållbar energianvändning och energieffektivisering. Arbetet konkretiseras i nämnder och bolagsstyrelser verksamhetsplaner där verksamhetspecifika mål och åtgärder arbetas fram, genomförs, följs upp och sedan redovisas i samband med uppföljning av budget samt i miljöprogrammets särskilda uppföljning.

Stadsledningskontorets föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att motion om att minska stadens energianvändning av Emilia Bjuggren (S) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2019 att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Jan Valeskog m.fl. (S) och Lars Bäck m.fl. (V), *bilaga 1*.

Fastighetskontoret tjänsteutlåtande daterat den 9 september 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret har på grund av sitt mycket speciella bestånd av byggnader med höga kulturvärden och/eller energikrävande verksamheter stora utmaningar i arbetet med att

bidra till stadens minskade energiförbrukning. Möjligheterna utvärderas alltid och många av föreliggande byggprojekt inkluderar förbättringar, men det finns också begränsningar i vilka projektkostnader som energieffektiviseringarna kan motivera. De energibesparingar som finns att göra inom ramen för befintliga kostnadsramar är i de flesta fall redan genomförda eller planerade. Utvecklingen mot en digitaliserad fastighetsstyrning är redan initierad; beståndet har överlag det styr- och övervakningssystem som digitaliseringen förutsätter och kontoret bedriver aktiv kunskapsdelning med bland andra SISAB. Rent fastighetstekniskt handlar det framför allt om investeringar i mätare, vilka i sig har en snabb återbetalningsgrad. De stora investeringarna handlar om metodik och kompetensutveckling. Det kommer med hänsyn till kontorets komplexa bestånd till exempel att krävas betydande programmeringsinsatser för att nyttja systemets fulla potential. Dessutom krävs utveckling av driftsorganisationens arbetssätt då kontoret har valt att låta övervakningen skötas som ett led inom ordinarie drift och inte som hos SISAB av särskilda piloter. Förslaget om avtal om klimatneutral värme tas emot med reservation - givet kontorets redan ansträngda ekonomiska situation skulle finansiering av fler energireducerande åtgärder vara att föredra.

Fastighetskontoret förhåller sig neutralt till förslaget om att låta en stadsövergripande grupp ta fram en ny handlingsplan, då kontoret inte primärt berörs. Det förutsätts beaktas i relation till föreliggande arbete med klimatstrategi och miljöplan. Om stadsledningskontoret och miljöförvaltningen anser en sådan tillkommande aktivitet vara befogad kommer kontoret delta i arbetet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 maj 2019 att godkänna förvaltningens svar på remissen samt att översända svaret till styrelsen för SISAB.

Reservation anfördes av Lars Sundberg m.fl. (S) och Arvand Mirsafian m.fl. (V), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 21 maj 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen konstaterar att Stockholm Exergi själva klimatkompenserar för ca 50 procent av sina växthusgasutsläpp vilket redan idag kommer alla fjärrvärmekunder till del. Resterande 50 procent erbjuder man kunderna att köpa i form av ytterligare klimatkompensationsåtgärder mot pristillägg.

När det gäller fjärrvärmens klimatbelastning anser förvaltningen att åtgärder i första hand ska utföras inom Stockholm Exergis egna produktionsanläggningar för att reducera klimatbelastningen. Det gäller eldnings av fossila bränslen som kol, olja samt

plasten i avfallsförbränningen. Den fossilbaserade andelen av bränslet i Stockholm Exergis anläggningar uppgår till ca 20 procent.

Kompensationsåtgärder är något man kan ta till när alla andra rimliga åtgärder är vidtagna. Givet att kompensationsåtgärderna gör skillnad och har en långsiktig effekt så kan det vara ett kostnadseffektivt sätt att reducera koldioxidbelastningen. Projekt och länder där satsningarna utförs bör väljas med särskild omsorg. Stockholm Exergi:s kompensation följer FN:s regelverk för klimatkompensation och bedöms därför vara tillförlitlig.

Den klimatkompensering som Stockholm Exergi erbjuder kunderna kostar i storleksordningen 120 kr/ton koldioxid. Extrakostnaden för klimatkompenserad fjärrvärme bedöms till ca 5,9 miljoner kr per år för stadens bolag och förvaltningar om staden skulle köpa klimatkompenserad fjärrvärme.

Förvaltningen anser att det för närvarande är oklart om staden lagligen kan välja att klimatkompensera för sin köpta energi på det sätt som Stockholm Exergi erbjuder och motionären föreslår. Den kommunala kompetensen begränsas enligt 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) till angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har bedömt att möjligheten för kommuner att kompensera för sin klimatpåverkan genom investeringar i andra länder är starkt begränsad.¹ Det kan därför ifrågasättas om det är möjligt att särskilt upphandla något, i detta fall en typ av klimatkompensation, som i sig inte rymms inom den kommunala kompetensen.

Om Kommunfullmäktige har för avsikt att bifalla motionärens förslag i detta avseende vill förvaltningen därför understryka att förslaget förenlighet med bland annat de kommunala kompetensreglerna nogsamt behöver undersökas.

I sammanhanget kan det också vara av intresse att upplysa om att när miljöförvaltningen sammanställer stadens koldioxidutsläpp beräknas de faktiska utsläppen inom staden. Kompensationsåtgärder ingår inte i beräkningsförfarandet. Beräkningarna utförs enligt GPC standard (Global Protocol for Community-scale greenhouse gas emissions inventories). Enligt GPC ska inte kompensationsåtgärder av den typ Stockholm Exergi idag erbjuder i sin klimatkompensation tillgodoräknas i utsläppsberäkningarna. En kompensation kommer således inte att påverka uppfyllelsen av stadens klimatmål.

Ett alternativ till kompensationsåtgärder är att Stockholm Exergi istället genom åtgärder inom ramen för sin egen verksamhet minskar utsläppen från fjärrvärmeproduktionen och därmed får en produkt med mindre klimatpåverkan att erbjuda sina kunder.

Förvaltningen instämmer i att digitalisering innebär en ökad potential för energieffektivisering och, beroende på systemuppbyggnad, andra nyttor för såväl fastighetsägare som hyresgäster. Stadens stora bolag har byggt upp egna bolagsspecifika system för digitalisering med möjligheter till övervakning och styrning

¹ SKL promemoria 2008-11-14, "Klimatkompensation i kommuner och landsting – en juridisk bedömning".

från sina datorer. Det är ett arbete som pågår och ca 80-90 procent av stadens byggnader är idag uppkopplade. Det är i första hand energisystemen med undercentraler, värme och ventilationssystem som är uppkopplade. Ingen har dock kommit lika lång som SISAB.

Förvaltningen har fått i uppdrag av miljö-och hälsoskyddsnämnden (2019-03-05, p. 17) att återkomma till nämnden med mer detaljerat underlag om vilka åtgärder som krävs för att staden ska kunna öka takten med att energieffektivisera sin verksamhet för att kunna nå de uppställda klimatmålen. Detta arbete är påbörjat och resultatet kommer även att användas som underlag vid utarbetandet av miljöprogrammet för 2020 – 2023. Förvaltningen kan dock redan nu konstatera att det kommer att krävas mer resurser, både i form av pengar och andra resurser som t.ex. personal, hos bolagen för att öka takten i arbetet med energieffektivisering. Den ekonomiska lönsamheten kommer sannolikt inte bli lika hög som i tidigare satsningar då återstående möjliga åtgärder som regel är dyrare. Innevarande miljöprogram för 2016 – 2019 är det fjärde i ordningen som har målet att spara 10 procent köpt energi sedan miljöprogrammet 2002 – 2006 där målet fanns för första gången.

Förvaltningen tycker att förslaget att tillsätta en stadsövergripande grupp är bra och det kan ge extra kraft, inspiration och styrning för energiarbetet inom staden. Den stadsövergripande gruppen borde i sådana fall utgöras av energicentrum vid miljöförvaltningen där stadens centrala energitekniska kompetens finns samlad tillsammans med Stadshus AB och stadsledningskontoret med ansvar för det operativa genomförandet.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 26 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningen kan konstatera att staden har långtgående mål för klimatomställning i både budget och miljöprogram. Målet om att på totalnivå minska den sammanlagda mängden köpt energi är en stor utmaning mot bakgrund av stadens snabba tillväxt. Även om omfattande energieffektiviseringar har genomförts i stadens verksamheter ökar mängden köpt energi när stadens service, bostadsbestånd och infrastruktur byggs ut för att möta befolkningstillväxten och skärpta miljökrav.

Under året pågår ett kommunkoncernövergripande arbete med att ta fram ett nytt miljöprogram. Koncernledningen ser därför att det är naturligt att i samband med arbetet med att identifiera och föreslå de åtgärder som sammantaget ger mest nytta också beakta och bedöma motionärens förslag.

Reservationer m.m.

Fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Jan Valeskog m.fl. (S) och Lars Bäck m.fl. (V) enligt följande.

Det krävs ökade insatser för att stadens energieffektiviseringsmål till år 2020 ska kunna nås. För att möjliggöra detta behöver staden i allmänhet och de mest berörda förvaltningar i synnerhet bedriva ett mer aktivt arbete för energieffektivisering. Fastighetsnämnden med sitt stora bestånd är en betydande del av arbetet för energieffektivisering och nämndens arbete med energianvändning måste med det föras aktivt och målinriktat. Det är glädjande att kontoret i stort ställer sig positiva till förslagen som motionen för fram. Det är dock besvärande att de snäva ramar som den blågröna budgeten innebär för fastighetskontoret inte ger utrymme till ytterligare insatser.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Lars Sundberg m.fl. (S) och Arvand Mirsafian m.fl. (V) enligt följande förslag.

- Att tillstyrka motionen.
- Att godkänna förvaltningens svar på remissen.
- Att därutöver anföra följande.

Vi välkomnar förvaltningens svar på motionen och konstaterat att förslagen om digitaliserad fastighetsdrift och införande av en stadsövergripande grupp för energieffektiviseringar bedöms som goda initiativ framåt. För att öka takten i klimatomställningen behöver staden göra goda exempel till standard.

Gällande förslaget om klimatneutral värme tar vi emot förvaltningens synpunkter med stort intresse. Vi håller med om att kompensation av redan gjorda utsläpp inte kan vara den primära strategin för stadens klimatarbete men att dessa – verifierade via FN – kan utgöra ett viktigt komplement och indirekt höja kostnaden för klimatpåverkande utsläpp. Det är avgörande med kompensationsåtgärdernas additionalitet (att åtgärden annars inte hade skett) och permanens (att klimatnyttan varar över tid).

Enligt ett PM från Sveriges Kommuner och Landsting år 2008 behöver klimatkompensationen ha koppling till kommunens egen kompetens. Det innebär att staden behöver ta fram ett eget system för klimatkompensation, vilket vi anser behöver göras snarast med genom att fånga in och lagra koldioxidutsläpp från förbränning av

biobränslen (BECCS) i Stockholm Exergis kraftvärmeverk som producerar el och värme.

Men vi kan inte vänta på att det egna klimatkompensationssystemet kommer på plats, mer måste göras redan nu. Till dess är det därför rimligt att göra som SISAB och köpa klimatkompenserad fjärrvärme, vilket innebär att de minskar sina utsläpp med ca 10 000 ton koldioxid per år. Resten av staden borde göra likadant utan undanflykter. Om alla stadens bolag och förvaltningar tecknade samma avtal skulle utsläppen minska med ytterligare ca 60 000 ton koldioxid per år. Detta kan enkelt göras nu. Klimatet kan inte vänta.